

Sven Bislev:

Anmeldelse af:

Dualism and Rural Development in East Africa, ed. by R. Leys, Institute of Development Research (Institut for Udviklingsforskning) København 1973. 209 sider. 6 artikler, 9 artikelreferater m.v.

Denne bog er et værdifuldt eksempel på muligheden for - og problemerne ved - at formidle imperialismeteorierne fra det abstrakte plan ned til dybtgående konkrete analyser; formidlinger, som beholder både de teknisk-økonomiske og de politisk-strategiske aspekter. Vi kender, i parentes bemærket, konsekvenserne af at glemme det ene af disse aspekter: de teknisk-økonomiske analyser bliver til en hovedløs teknokratisme eller akademisme (A. Emmanuel, en del østeuropæisk litteratur), og de politisk-strategiske bliver til dogmatisme eller voluntarisme ("maoisme" og Third World-ism).

Den form for imperialismeanalyse, som ligger til grund for de fleste af bogens bidrag, er Samir Amins version af den "perifericentrerede" imperialismeteori. Den lægger hovedvægten på økonomiske og politiske strukturer i periferien, og begriber disses særegenhed som opstået ved et sammenstød mellem kapitalisme og andre, mindre aggressive og dynamiske produktionsmåder. Som J. Rasmussen påpeger i bogen, er det et sammenstød, der finder sted under betingelser, der er væsentligt forskelligt fra dem, der gjaldt da kapitalismen vandt overhånd over feudalismen på Adam Smiths og David Ricardos tid. Betingelserne er nu, at kapitalismen introduceres udefra, i en position der på forhånd - af magtforholdene - er givet som dominant. Resultatet er, at diskrepansen mellem produktionsmåderne tenderer mod at reproduceres kontinuerligt og ekspansivt.

Dette problem findes ideologisk formuleret i den borgerlige udviklingsteori som de perifere samfunds "duale" karakter - idet det antages, at der ikke er nogen betydende kontakt mellem de to "økonomiske sektorer". Denne antagelse kritiseres teoretisk af A. Mafeje i den artikel, som det til grund for bogen liggende

seminar har taget som udgangspunkt, og af J. Müller i en interessant artikel om "teknologisk dualisme", som desuden effektivt nedlægger ideologien om det "neutrale teknikvalg". I Mafeje's artikel og i Roger Leys' kommentarer vises det, at dualismes-antagelsen (naturligvis) ikke er nogen nødvendighed for den borgerlige teori - altså må det være af ideologiske årsager, at den endnu er populær mange steder. Den kan jo tjene som en benægtelse af interesse modsætningen mellem den udenlandsk dominerede industrialiserede økonomi og det landbrug, som for hovedparten af befolkningen udgør den umiddelbare eksistensbetingelse. Mafeje kritiserer desuden den tese om total integration af center og periferi som ligger i A.G. Frank's metropol-satellit-model, idet han viser, at den antager markedsrelationerne (i stedet for produktionsrelationerne) som det dominerende moment i samfundstotaliteten.

I tre case-studies fra Tanzania og Uganda fremlægges der materiale til belysning af, hvordan produktionsmåden i landbruget og klassestrukturen udvikles som følge af (center-)kapitalismens dominans - imperialismen. Jannik Boesen viser, hvordan den stadig ganske "traditionelle" landbrugsproduktion i Kiziba underudvikles som følge af underlægningen under en kolonial handelsstruktur. Birgit Storgård giver eksempler fra Bukoba på de klassesdannelsesprocesser af en ganske særlig karakter, som kolonialismen indførte: en lagdeling af bondeklassen i lag med forskellig tilknytning til den "formelle" og den "uformelle" økonomi. Konsekvenserne af denne lagdeling lægges ikke særligt klart frem, udover at det fremgår, at der sker en "tilpasning" af den eksisterende produktionsmåde til kapitalismens dominans og altså ikke en indførelse af kapitalisme (med dens nedbrydende og dens dynamiske effekter) i landbruget. I Mafeje's studie af jordpolitikken i Buganda lægges sammenhængen mellem klassestruktur, udviklingspolitik og landbrugsudvikling særdeles klart frem. Det er en historisk oversigt over problemet omkring ejendoms af jord før og efter uafhængigheden i det "feudale" Buganda.

Det er en bog, som egner sig særdeles godt til at supplere de sædvanligvis mere "center-centrerede" imperialismeteorier, og til konkret at supplere de "periferi-centrerede".